

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2023-320-4-60>

УДК 330.341.1

Тетяна ЛЕПЕЙКО

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

<https://orcid.org/0000-0001-8667-509X>

Володимир ВОЛІКОВ

Дніпропетровський науково-дослідний інститут судових експертиз Міністерства юстиції України

<https://orcid.org/0000-0002-4107-6277>

Малик ГАСИМЗАДЕ

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

<https://orcid.org/0009-0007-7420-5307>

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА СКЛАДОВА УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ТРАНСПАРЕНТНОСТІ ТА КОНВЕРГЕНТНОСТІ

В сучасних умовах швидкі темпи технологічного розвитку та зміни вимог споживачів ставлять перед підприємствами вимогу постійної інноваційної діяльності. Зазначено, що інноваційно-інвестиційні процеси є складними, багатоетапними та важливими для досягнення успіху в умовах динамічних ринків. Визначено основи переваги та ризики, пов'язані з організацією інноваційно-інвестиційних процесів на підприємстві в умовах транспарентності та конвергентності. Визначено взаємозв'язок елементів інноваційно-інвестиційної підсистеми управління розвитком підприємства в сучасних умовах. Розглянуті перспективи демонструють важливість і наявний потенціал інноваційно-інвестиційних процесів на підприємствах України на основі транспарентної моделі поведінки у сучасному бізнес-середовищі, зокрема зважаючи на повоєнне відновлення економіки, які треба враховувати в умовах конвергенції як в регіональній, так і в міжнародній площині.

Ключові слова: інновації, інвестиційні процеси, управління розвитком, підприємство, соціальна відповідальність, транспарентність, цільовий ринок, конвергентність, стратегія, розвиток.

Tetiana LEPEYKO

Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

Volodymyr VOLIKOV

Dnipropetrovsk Scientific Research Institute of Forensic Sciences

Malik GASIMZADE

Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

INNOVATIVE AND INVESTMENT COMPONENT OF ENTERPRISE DEVELOPMENT MANAGEMENT IN CONDITIONS OF TRANSPARENCY AND CONVERGENCE

In today's conditions, the rapid pace of technological development and changes in consumer requirements leave enterprises with the requirements of constant innovative activity. Carrying out innovations allows enterprises to maintain competitive advantages, attract new customers, and develop in domestic and foreign markets.

The article aims to study the features of the innovation-investment component of enterprise development management in modern conditions of transparency and convergence.

It was noted that innovation and investment processes as drivers of enterprise development are complex, multi-stage, and essential for achieving success in dynamic market conditions. It was found that transparency as a component of business policy guarantees that interested parties have access to relevant information about the company's activities and results, which builds trust and reliability. At the same time, convergence involves the integration of different technologies and approaches, which can lead to synergies and new growth opportunities. By considering these factors in their management approach, businesses can improve decision-making, attract investment, and drive sustainable development.

The advantages and risks associated with the enterprise's organization of innovation and investment processes in conditions of transparency and convergence are determined. An analysis of the organizational conditions for constructing the innovation-investment subsystem of enterprise development management (elements, principles, connection with transparency, and convergence) was carried out. An analysis of the relationship between the elements of the innovation-investment subsystem of enterprise development management in modern conditions has been carried out.

The considered perspectives demonstrate the importance and potential of innovation and investment processes at Ukrainian enterprises based on a transparent model of behavior in the modern business environment, in particular, considering the post-war recovery of the economy, which must be taken into account in the context of convergence both regionally and internationally.

Keywords: innovation, investment processes, development management, enterprise, social responsibility, transparency, target market, convergence, strategy, development.

Постановка проблеми у загальному вигляді

та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями

Інноваційно-інвестиційна складова управління розвитком підприємства вкрай актуальна у сучасному бізнес-середовищі. Швидкі темпи технологічного розвитку та зміни вимог споживачів ставлять перед підприємствами вимогу постійної інноваційної діяльності. Інвестиції в нові технології, процеси та

товари є ключовим елементом для розвитку конкурентоспроможності підприємства. Запровадження інновацій дозволяє підприємствам підтримувати конкурентні переваги, привертати нових клієнтів та розвиватися на ринку. Інвестиції в інновації також допомагають підприємствам вдосконалювати свої процеси, знижувати витрати та підвищувати якість продукції. До цього ж, інвестиції можуть стимулювати внутрішній розвиток команди, що сприяє підвищенню продуктивності та творчості працівників. Отже, інноваційно-інвестиційна складова управління розвитком підприємства є важливим елементом стратегії успіху в умовах сучасного бізнесу.

Аналіз досліджень та публікацій

Теоретико-методологічні та практичні аспекти управління розвитком підприємств на основі використання інноваційно-інвестиційного потенціалу знайшли своє відображення у наробках багатьох закордонних і вітчизняних вчених. У своїх наукових працях зазначену проблематику досліджували такі науковці, як: Т. Власенко, Д. Головіна, С. Гончаренко, Л. Гриценко, Н. Євтушенко, Л. Захаркіна, О. Захаркін, І. Круглов, В. Куріленко, В. Новіков, О. Ревенко, О. Сироватський, В. Халіна, Р. Чухно та інші.

Спираючись на вже наявні в науковій літературі результати досліджень зарубіжних та українських вчених, можна зробити висновок, що ефективність впроваджуваних інноваційно-інвестиційних стратегій розвитку залежить від чіткого обґрунтування доцільності таких заходів у релевантних умовах. Однак, в цьому контексті вкрай необхідним і своєчасним є критична оцінка етапів таких процесів щодо обґрунтування практичних питань реалізації діяльності підприємств на цільових ринках з урахуванням вимог транспарентності та умов конвергенції.

Формулювання цілей статті

Метою статті є дослідження особливостей інноваційно-інвестиційної складової управління розвитком підприємства в сучасних умовах транспарентності та конвергентності.

Виклад основного матеріалу дослідження

з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів

Інноваційне управління інвестиціями має вирішальне значення для розвитку компанії в контексті прозорості та конвергенції. Зосереджуючись на інноваціях та інвестиціях, підприємства можуть залишатися конкурентоспроможними та адаптуватися до мінливих умов ринку. Прозорість як складова політики бізнесу гарантує, що зацікавлені сторони мають доступ до відповідної інформації про діяльність і результати компанії, що зміцнює довіру та надійність. Водночас конвергенція означає інтеграцію різних технологій і підходів, що може призвести до синергії та нових можливостей для зростання. Враховуючи ці фактори у своєму управлінському підході, компанії можуть покращити процес прийняття рішень, залучити інвестиції та стимулювати сталий розвиток.

Основні переваги організації інноваційно-інвестиційних процесів на підприємстві у умовах транспарентності та конвергентності включають:

1. Забезпечення конкурентних переваг. Інновації дозволяють підприємствам розвивати нові продукти та послуги, які можуть відзначитися у порівнянні з конкурентами, навіть за умов суперництва на нових регіональних чи закордонних ринках.

2. Покращення репутації. Як показує практика розвинутих країн, транспарентність підприємств та конвергентність можуть допомогти збільшити довіру споживачів та інвесторів до підприємства, що може позитивно вплинути на його репутацію.

3. Залучення інвестицій. Справа в тому, що інвестиційні проекти, які базуються на інноваціях та впроваджуються у транспарентних умовах, можуть залучити більше інвесторів та партнерів, особливо якщо такі принципи відкритості співпадають з цінностями партнерів.

В свою чергу ризики можуть бути пов'язаними з:

1. Втратою конфіденційності. Оскільки публічна транспарентність може призвести до розголошення конфіденційної інформації, це може шкодити підприємству.

2. Підвищеною конкуренцією. Якщо інноваційні проекти стають відомі конкурентам, це може призвести до зростання конкуренції на ринку та копіювання конкурентних переваг.

3. Фінансовими втратами. Процес інвестування в інновації завжди має ризик фінансових втрат, особливо у випадку невдалих проектів. А інноваційні проекти можуть мати непередбачувані витрати, особливо на початкових етапах реалізації.

Таким чином, в сучасних нестабільних умовах дотримання балансу між перевагами та ризиками інноваційно-інвестиційних процесів на підприємстві у умовах транспарентності та конвергентності є важливим для успішності бізнесу. Також ризики треба сприймати, спираючись на релевантні умови. Для прикладу, розглянемо ситуацію в нашій країні. Дослідження проводилось Інститутом економічних досліджень та політичних консультацій щодо стану інновацій на виробничих підприємствах. У 2023 було опитано близько 500 підприємств, переважно з промислових секторів. Узагальнені висновки дослідження [4] наведено нижче.

Якщо трактувати інновації в контексті наявності новітніх технологій, то опитані підприємства сприймають цей напрям як найменш актуальним для виробників. Серед нагальних потреб для забезпечення зростання виробництв обирають інші чинники: сильне падіння попиту, нестабільність ситуації, несприятливий регуляторний клімат бізнес-середовища.

Підтвердилася теза, що кризові ситуації зменшують увагу до інновацій (відносний виняток був тільки під час пандемії COVID-19). Тільки 23% підприємств підтверджують актуальність інноваційної діяльності, як правило, мова йде про великі підприємства та експортерів. Однак і серед великих підприємств ситуація відмінна: актуальними інновації стали для металургів, хіміків та машинобудівників. Серед причин скорочення витрат на інновації в 42% респондентів суто фінансові, які викликані значним зростанням ціни на сировину та логістичними витратам. Отже, на теренах значного падіння попиту інновації сприймаються у сьогоднішніх умовах воєнного стану єдиною статтею, де підприємства бачать реальну можливість суттєво економити. Також слід зазначити проблему регіональної конвергентності. Для бізнесу вирішення цієї проблеми є стратегічно важливим, оскільки на сьогодні маємо різні рівні розвитку окремих територій, їх інклюзивності, а також велика різниця за індексом змін витрат на інноваційну діяльність.

Важливим з науково-практичної точки зору стає аналіз взаємозв'язку елементів інноваційно-інвестиційної підсистеми управління розвитком підприємства в сучасних умовах, які наведено на рис. 1.

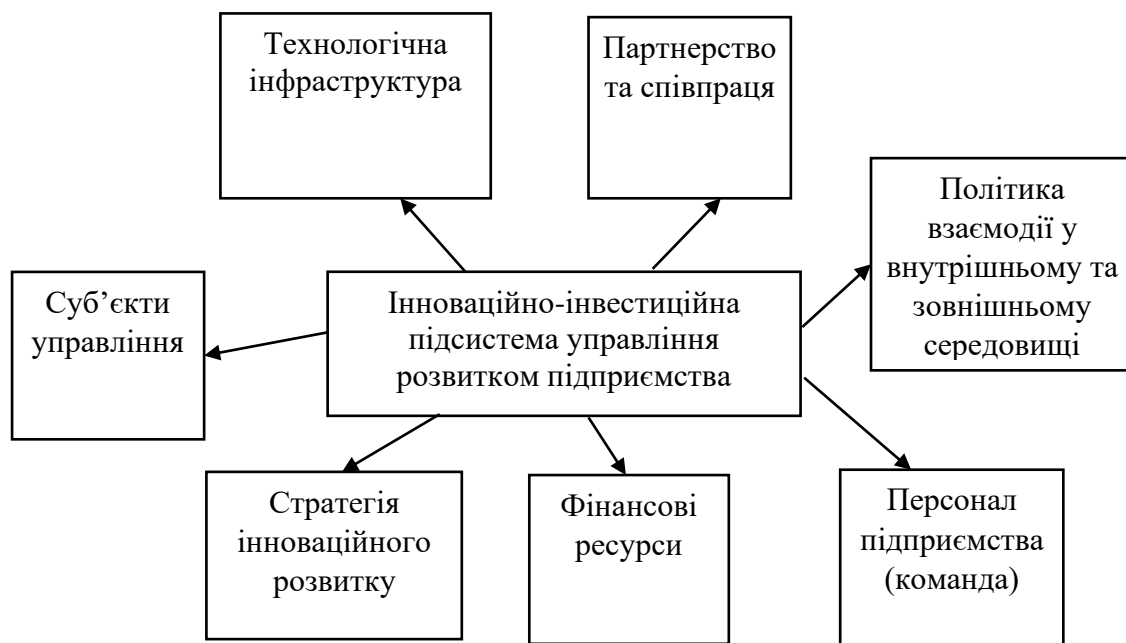

Рис. 1. Елементи інноваційно-інвестиційної підсистеми управління розвитком підприємства

Джерело: складено автором на основі [1, 2, 3, 5, 8]

У інноваційно-інвестиційних підсистемах управління розвитком підприємства слід виокремити такі елементи:

1. Стратегія інноваційного розвитку передбачає вибір стратегічних напрямків та пріоритетів для розвитку підприємства через інновації.

2. Фінансові ресурси, тобто мова йде про забезпечення достатнього фінансування інноваційних проектів та програм.

3. Персонал підприємства (команда) включає питання кадрового забезпечення, розвитку та мотивації персоналу, здатного до імплементації інновацій.

4. Технологічна інфраструктура відображає особливості створення та підтримки необхідної технічної бази для впровадження інновацій.

5. Партнерство та співпраця як елемент аналізує взаємодію з партнерами, інвесторами, державними органами та іншими стейкхолдерами для спільної реалізації інноваційних проектів.

6. Суб'єкти управління. Від особистих якостей та навичок керівництва залежить і ідеї інноваційних проектів, і спосіб їх реалізації, а також політика підприємства, зокрема прояв соціально відповідальної поведінки

7. Політика взаємодії у внутрішньому та зовнішньому середовищі як ключовий елемент інноваційно-інвестиційних підсистем управління розвитком підприємств відображає правила, процедури

взаємодії з контрагентами, контролюючими органами, органами влади, громадськими організаціями тощо. Окремого регулювання тут потребуватиме питання прозорості та кібербезпеки. Також погоджуємося з думкою [6, С. 58] про необхідність синергетичної взаємодії бізнесу і держави в умовах диджиталізації бізнес-процесів, на чому сьогодні налягають і практики, і теоретики у всьому світі.

Поширення цифрових технологій в сучасному світі бізнесу сприяє підвищенню рівня публічності та прозорості фінансових відносин. Це допомагає зменшити випадки зловживання та корупції, що в свою чергу сприяє забезпеченню фінансової безпеки на всіх рівнях економічного устрою. Мета цієї статті полягає в створенні методологічного та методичного підґрунтя для формування цифрової моделі прозорості фінансово-економічних відносин на рівні міжнародних торговельних площадок. Така модель взаємодії спрямована на мінімізацію загроз фінансовій безпеці та максимізацію можливостей розвитку, які визначаються цифровізацією економіки та суспільства. Зростання інноваційних процесів в економіці на світовому та внутрішньому рівнях, прискорення цифровізації суспільства, глобалізація ринків, збільшення темпів змін в бізнес-середовищі, невизначеність умов господарювання через пандемію та безпекові обмеження, потребують впровадження революційних підходів до управління бізнесом усіх галузей діяльності, особливо якщо планується експорт чи організація структурних підрозділів в інших країнах світу.

Отже, наведені елементи допомагають будь-якому підприємству ефективно управляти інноваційним розвитком та забезпечують його конкурентоспроможність на ринку в сучасних умовах прозорості та конвергентності. Стратегічне значення здійснення управління розвитком підприємства підтверджує також розгляд у науковій літературі [1, С. 18] однією з основних його цілей необхідність забезпечення інноваційної активності та технологічного прогресу. Ефектом чого стають розвиток нових продуктів, покращення виробничих процесів, збільшення продуктивності праці тощо.

Також окремого розгляду потребують теоретико-методологічні основи інноваційно-інвестиційна підсистема управління розвитком підприємства, зокрема принципи, на яких вона будується, а саме:

1. Врахування стратегічних цілей підприємства при прийнятті рішень щодо інновацій та інвестицій.
2. Аналіз ринкових тенденцій та конкурентного середовища для визначення оптимальних напрямків розвитку.
3. Постійне вдосконалення процесів управління інноваціями для забезпечення їх ефективності.
4. Врахування потреб споживачів та увага до їх змін для створення конкурентних переваг.
5. Систематичний моніторинг та оцінка результатів інвестицій з метою корекції стратегії розвитку.
6. Розвиток партнерських відносин з виробниками нових технологій та постачальниками фінансових ресурсів.
7. Залучення та утримання кваліфікованих фахівців для успішної реалізації інноваційних проєктів.

Вказані принципи побудови інноваційно-інвестиційної підсистеми управління розвитком підприємства чітко пов'язані з прозорістю та конвергентністю наступним чином:

1. Прозорість передбачає забезпечення доступу до інформації про інноваційні проєкти та інвестиційні можливості підприємства; відкритість у взаємодії з інвесторами та зацікавленими сторонами; чіткість та збалансованість у внутрішніх процесах управління та розподілі ресурсів.
2. Конвергентність обумовлює інтеграцію інноваційно-інвестиційної стратегії з загальною стратегією розвитку підприємства; забезпечення взаємодії між різними діловими підрозділами для досягнення спільних цілей; адаптацію до швидкозмінного бізнес-середовища через постійне удосконалення інноваційних процесів та інвестиційних рішень.

Отже, такий контекст принципів допомагає створити ефективну систему управління розвитком підприємства, яка сприяє залученню інвестицій та забезпеченню успішної реалізації інноваційних проєктів.

В умовах сьогодення в Україні наразі спостерігається стрімкий процес відновлення бізнесу в багатьох сферах промисловості. Тож чітке визначення політики взаємодії підприємства у внутрішньому та зовнішньому середовищі на принципах соціальної відповідальності та прозорості стає, дійсно, ключовим елементом інноваційно-інвестиційної підсистеми управління його розвитком.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі

За результатами проведеного дослідження зазначено, що інноваційно-інвестиційні процеси як рушії розвитку підприємства є складними, багатоетапними та важливими для досягнення успіху в умовах динамічних ринків. Передбачається, що підвищення прозорості ключових параметрів розвитку підприємств приведе до поступової зміни їхньої діяльності в напрямку сприяння сталому розвитку національної економіки під впливом громадянського суспільства. В контексті цього, інформаційна прозорість вважається ключовою умовою для ефективного громадянського контролю над трансформаційними процесами, спрямованими на практичне втілення стратегії сталого соціального та економічного розвитку країни. Діяльність підприємств в умовах прозорості має базуватися, по-перше, на системному підході до управління, що враховує інтереси всіх зацікавлених сторін, та, по-друге, на забезпеченні конфіденційності інформації, особливо комерційної. Під час аналізу переваг та ризиків інноваційно-інвестиційної активності бізнесу були враховані результати оцінки стану інновацій на виробничих підприємствах.

Також зазначено проблему забезпечення регіональної конвергентності. Для бізнесу вирішення цієї проблеми є стратегічно важливим, оскільки на сьогодні маємо різні рівні розвитку окремих територій, їх інклюзивності, а також наявна велика різниця змін витрат на інноваційну діяльність. Почасти це пов'язане з воєнним станом в Україні.

Проведено аналіз організаційних умов побудови інноваційно-інвестиційної підсистеми управління розвитком підприємства (елементів, принципів побудови, специфіки зв'язку з транспарентністю та конвергентністю).

Розглянуті перспективи демонструють важливість і наявний потенціал інноваційно-інвестиційних процесів на підприємствах України на основі транспарентної моделі поведінки у сучасному бізнес-середовищі, зокрема зважаючи на повоєнне відновлення економіки, які треба враховувати в умовах конвергенції як в регіональній, так і в міжнародній площині.

Література

1. Головіна Д.В., Куріленко В.В. Транспарентність управлінської звітності як основа прийняття ефективних рішень //Формування ринкових відносин в Україні. № 7-8 (206-207). 2018. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.1445352>
2. Євтушенко Н. О. Гончаренко С. В. Механізм управління конвергентно-орієнтованим розвитком телекомунікаційних підприємств // Економіка та суспільство. Вип. 11. 2017. С. 220-228.
3. Соболевська Л. Інновації під час війни – чи на часі? (29.05.2023 р.) // Ukrainian Cluster Alliance. URL: <https://www.clusters.org.ua/blog-single/innovatsiyi-pid-chas-viiny/>
4. Соціально-економічні проблеми управління бізнесом: монографія / за заг. ред. к.е.н., доц. А.С. Панчук, к.е.н., доц. Н.С. Ляліної. – Харків : Вид-во ФОП Федорко, 2021. – 303 с
5. Україна та світ під впливом викликів сьогодення: кол. моногр. – Харків: СГ НТМ «Новий курс», 2023. – 238 с.
6. Халіна В., Сироватський О., Круглов І. Концепція транспарентного управління діяльністю будівельних підприємств // Економіка та суспільство. Вип. 22. 2020. С. 220-228. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2020-22-28>
7. Hrytsenko L., Zakharkina L., Zakharkin O., Novikov V., Chukhno R. The impact of digital transformations on the transparency of financial-economic relations and financial security of Ukraine // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. Том 3 (44). 2022. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.3.44.2022.3767>

References

1. Holovina D.V., Kurilenko V.V. Transparentnist upravlinskoj zvitnosti yak osnova pryiniattia efektyvnykh rishen //Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini. № 7-8 (206-207). 2018. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.1445352>
2. Yevtushenko N. O. Honcharenko S. V. Mekhanizm upravleniya konverhentno-oryentyrovannym razvytyem telekommunikatsionnykh predpriyatiy // Ekonomika ta suspilstvo. Vyp. 11. 2017. S. 220-228.
3. Sobolevska L. Innovatsii pid chas viiny – chy na chasi? (29.05.2023 r.) // Ukrainian Cluster Alliance. URL: <https://www.clusters.org.ua/blog-single/innovatsiyi-pid-chas-viiny/>
4. Sotsialno-ekonomichni problemy upravlinnia biznesom: monohrafiia / za zah. red. k.e.n., dots. A.S. Panchuk, k.e.n., dots. N.S. Lialinoi. – Kharkiv : Vyd-vo FOP Fedorko, 2021. – 303 s
5. Ukraina ta svit pid vplyvom vyklykiv sohodennia: kol. monohr. – Kharkiv: SH NTM «Novyi kurs», 2023. – 238 s.
6. Khalina V., Syrovatskyi O., Kruhlov I. Kontseptsiia transparentnoho upravlinnia diialnistiu budivelnnykh pidpriemstv // Ekonomika ta suspilstvo. Vyp. 22. 2020. S. 220-228. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2020-22-28>
7. Hrytsenko L., Zakharkina L., Zakharkin O., Novikov V., Chukhno R. The impact of digital transformations on the transparency of financial-economic relations and financial security of Ukraine // Finansovo-kredytna diialnist: problemy teorii ta praktyky. Tom 3 (44). 2022. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.3.44.2022.3767>